

**Evropský soud
pro lidská práva**

**Otázky
a
Odpovědi**

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Otázky a Odpovědi

Co je Evropský soud pro lidská práva?

Evropský soud pro lidská práva (dále Soud) je mezinárodní Soud se sídlem ve Štrasburku. Sestává ze stejného počtu soudců jako je počet členských států Rady Evropy, které ratifikovaly Úmluvu na ochranu lidských práv a základních svobod - v současnosti jich je 46¹. Soudci Soudu zasedají ve svých funkcích individuálně a nehájí zájmy žádného státu. Při vyřizování stížností Soudu pomáhá Kancelář, kde pracují hlavně právníci ze všech členských států (tzv. právní referenti). Jsou zcela nezávislí na zemi svého původu a nezastupují ani stěžovatele ani členské státy.

Co je Evropská úmluva o lidských právech?

Evropská úmluva o lidských právech je mezinárodní smlouva, kterou mohou podepsat pouze členské státy Rady Evropy. Tato Úmluva, která zřizuje Evropský soud pro lidská práva a stanoví, jak má fungovat, obsahuje seznam práv a záruk, jež se státy zavázaly respektovat.

¹ Seznam států, které ratifikovaly Úmluvu je připojen. Ovšem ne všechny členské státy ratifikovaly Protokoly k Úmluvě (dokumenty zavádějící dodatečná práva). Další informace lze nalézt na našich internetových stránkách.

Otázky a odpovědi byly vypracovány kanceláří Soudu.

Předkládaný dokument nezavazuje Soud. Je určen k tomu, aby poskytl základní informace o tom, jakým způsobem Soud funguje.

Bližší informace lze nalézt v dokumentech vypracovaných kanceláří Soudu (dostupných na internetových stránkách Soudu: www.echr.coe.int) a zvláště v Jednacím řádu Soudu.

Co Evropský soud pro lidská práva dělá?

Soud aplikuje Evropskou úmluvu o lidských právech. Jeho úkolem je zajistit, aby státy respektovaly práva a záruky uvedené v Úmluvě. Činí tak projednáváním žalob (tzv. stížností) podaných jednotlivci a někdy i státy. Zjistí-li Soud, že členský stát porušil jedno nebo více těchto práv a záruk, vydá rozsudek. Rozsudky jsou závazné: dotyčné země mají povinnost je plnit.

Kdy mohu podat stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva?

Stížnost můžete Soudu podat, pokud se domníváte, že ve Vašem případě došlo k porušení práv a záruk uvedených v Úmluvě či v jejích Protokolech. Porušení se musí dopustit jeden ze států, který je Úmluvou vázán.

Jaká práva chrání Úmluva a její Protokoly?

Úmluva chrání zejména:

- ☞ právo na život;
- ☞ právo na spravedlivý proces v občanskoprávních a trestních věcech;
- ☞ právo na respektování soukromého a rodinného života;
- ☞ svobodu projevu;

- ☞ svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání;
- ☞ právo na účinný právní prostředek nápravy;
- ☞ právo na pokojné užívání majetku; a
- ☞ právo na svobodné volby.

Co Úmluva a její Protokoly zakazují?

Úmluva zakazuje především:

- ☞ mučení a nelidské či ponižující zacházení či trestání;
- ☞ svévolné a nezákonné zbavení svobody;
- ☞ diskriminaci v užívání práv a svobod uvedených v Úmluvě;
- ☞ vypovězení vlastních státních příslušníků státem či odmítnutí jejich vstupu do země;
- ☞ trest smrti; a
- ☞ kolektivní vypovězení cizinců.

Jaké podmínky musím při podání stížnosti splnit?

Jaké jsou podmínky týkající se mě osobně?

- ☞ Nemusíte být státním příslušníkem jednoho z členských států Rady Evropy. Stačí, když se křivdy dopustil jeden z těchto států vázaných Úmluvou v rámci jeho "jurisdikce", což obvykle znamená na jeho území.

- ☞ Můžete být soukromou osobou nebo právnickou osobou, jako je například společnost či sdružení.
- ☞ Musíte být přímo a osobně obětí krivdy, kterou uvádíte. Nemůžete předložit obecnou stížnost na zákon či opatření, například proto, že se Vám zdají být nespravedlivá; nemůžete si též stěžovat jménem jiných osob (pokud nejsou jasně určeny a Vy nejste jejich oficiálním zástupcem).

Existují určité podmínky, podle nichž se musí postupovat před národními soudy?

- ☞ Ano. Musíte vyčerpat všechny opravné prostředky nápravy v dotčeném státu, které měly situaci, na kterou si stěžujete, napravit (obvykle to znamená podání příslušnému soudu, následované, kde to lze, odvoláním a dokonce dalším odvoláním k vyšší instanci, jako je Nejvyšší nebo Ústavní soud, pokud takový existuje).
- ☞ Nestačí pouze využít všech opravných prostředků. V jejich rámci musíte zmínit ty námitky, které později uplatníte u Soudu (tedy podstatu námitek porušení Úmluvy, na něž si nyní stěžujete).
- ☞ Od data konečného vnitrostátního rozhodnutí (obecně od rozhodnutí soudu nejvyšší instance) máte jen čtyři měsíce na podání stížnosti. Po této lhůtě nemůže Soud Vaši stížnost přijmout.

Na koho si mohu stěžovat?

- ☞ Na jeden či více států vázaných Úmluvou, které podle Vašeho názoru (v důsledku jednoho či více aktů či opomenutí dotýkajících se přímo Vás) porušily Evropskou úmluvu o lidských právech.
- ☞ Čin nebo opomenutí (jedno či více), na něž si stěžujete, muselo být učiněno jedním nebo několika veřejnými orgány příslušného státu či státech (například soudem či správním orgánem).

- ☞ Soud nemůže projednávat stížnosti na jednání jednotlivců či soukromých institucí, jako jsou například obchodní společnosti.

Čeho se může má stížnost týkat?

- ☞ Vaše stížnost se musí týkat jednoho z práv uvedených v Evropské úmluvě o lidských právech. Údajná porušení práv se mohou dotýkat široké škály otázek, jako jsou: týrání a špatné zacházení s vězni, nezákonnost vazby, nedostatky v občanskoprávních a trestních soudních řízeních, diskriminace při výkonu práv zakotvených v Úmluvě, rodičovská práva, respektování osobního, rodinného života, soukromí a listovního tajemství, omezování možnosti vyjádřit svůj názor či podávat nebo získávat informace, svoboda účastnit se shromáždění či demonstrace, vyhoštění a vydání do ciziny, konfiskace majetku a vyvlastnění.
- ☞ Nemůžete si stěžovat na porušení žádného jiného právního instrumentu, než je Evropská úmluva o lidských právech, jako je například Všeobecná deklarace lidských práv či Charta základních práv.

Jakým způsobem bych se měl obrátit na Soud, pokud se domnívám, že v mém případě došlo k porušení Úmluvy?

Tím, že Soudu zašlete řádně vyplněný a podepsaný formulář na stížnost². Formulář spolu s veškerými relevantními dokumenty musí být zaslán výhradně poštou na následující adresu:

**The Registrar
European Court of Human Rights
Council of Europe
67075 Strasbourg cedex
France**

- ☞ Psát můžete v jednom z úředních jazyků Soudu (v angličtině a ve francouzštině) nebo v oficiálním jazyku jednoho ze států, jež ratifikovaly Úmluvu.
- ☞ Je zbytečné zasílat formulář na stížnost faxem, neboť se tím běh šestiměsíční lhůty k podání stížnosti stanovené Úmluvou nepřerušuje. Soud se bude zabývat pouze originálem formuláře na stížnost, který byl zaslán poštou.
- ☞ Nejezděte do Štrasburku osobně ve snaze přednést svůj případ ústně. Vaše stížnost nebude projednána o nic rychleji a nebudou Vám poskytnuty právní rady.
- ☞ Kancelář Vás může požádat o zaslání dalších dokumentů, informací či vysvětlení týkajících se Vašich námitek uvedených ve stížnosti.

² Formulář lze nalézt na naší internetové stránce.

- ☞ Formulář stáhněte z internetových stránek Soudu, řádně a čitelně vyplňte, podepište a zašlete co nejdříve Soudu. Formulář musí mimo jiné obsahovat:
 - krátké shrnutí skutkové podstaty a Vaše námítky;
 - uvedení práv zajištěných Úmluvou, o nichž se domníváte, že byla porušena;
 - opravné prostředky, které jste již vyčerпали;
 - kopie rozhodnutí vydaných ve Vašem případě všemi příslušnými veřejnými orgány (tyto dokumenty Vám nebudou vráceny, zasílejte proto pouze kopie); a
 - Váš podpis jako stěžovatele nebo podpis Vašeho právního zástupce.
- ☞ Pokud si nepřejete, aby Vaše jméno bylo zveřejněno, musíte o tom Soud okamžitě informovat a uvést k tomu důvody. Předseda Soudu rozhodne, zda je Vaše žádost opodstatněná.
- ☞ V této fázi řízení nemusíte být právně zastoupen. Pokud si ovšem přejete podat svou stížnost prostřednictvím právního zástupce, musíte vyplnit a podepsat k tomu vyhrazenou část formuláře na stížnost.

Jaké jsou hlavní body řízení před Soudem?

- ☞ Řízení je vedeno písemně. O každém rozhodnutí Soudu budete písemně informováni. Veřejná jednání se konají pouze výjimečně.
- ☞ Váš případ bude projednán bezplatně.
- ☞ Ačkoliv v počátečním stádiu řízení nemusíte být právně zastoupen, poté co byla Vaše stížnost dána na vědomí vládě, můžete být k právnímu zastoupení vyzváni. Většina stížností je však prohrašována za nepřijatelné, aniž by o nich byla vláda informována.

- ☞ Vy sami budete hradit pouze své vlastní náklady (např. honoráře advokáta či náklady týkající se zjišťování skutečností, a korespondence).
- ☞ Po podání stížnosti můžete požádat o právní pomoc. Ta není přiznána automaticky a finanční částka není proplácena okamžitě, ale pouze v pozdější fázi řízení.

Jak řízení probíhá?

- ☞ Soud musí nejprve rozhodnout o tom, zda je Vaše stížnost přijatelná. To znamená, že musí splňovat určité náležitosti uvedené v Úmluvě. Nejsou-li tyto podmínky splněny, Vaše stížnost bude zamítnuta. Pokud jste předložili několik námitek (v rámci jedné stížnosti), Soud může jednu nebo několik z nich prohlásit za přijatelné a ostatní zamítnout.
- ☞ Je-li Vaše stížnost nebo jedna z námitek v ní uvedených prohlášena za nepřijatelnou, je toto rozhodnutí konečné a nelze se proti němu odvolat.
- ☞ Pokud je Vaše stížnost nebo jedna z námitek prohlášena za přijatelnou, Soud vyzve strany (tedy Vás a dotčený stát), aby se vyjádřily k možnosti smírného urovnání sporu. Pokud nebude dosaženo smírného urovnání, Soud přezkoumá stížnost v jejím meritu a rozhodne o tom, zda došlo k porušení Úmluvy, či nikoliv.

Jak dlouho budu muset čekat?

- ☞ Vzhledem k současnému počtu nevyřešených případů můžete čekat rok, než bude Soud moci přistoupit k projednání Vaší stížnosti. Některé stížnosti však mohou být posouzeny jako naléhavé a projednány přednostně, zvláště tam, kde se stěžovatel údajně nachází v bezprostředním fyzickém ohrožení.

Co mohu získat?

Zjistí-li Soud, že došlo k porušení Úmluvy, může Vám přiznat “spravedlivé zadostiučinění”, tedy finanční částku jako odškodnění za jisté formy škod. Soud též může na dotčeném státu požadovat proplacení nákladů, které jste s předložením případu měli. Pokud zjistí, že k porušení práv nedošlo, nebudete muset hradit žádné dodatečné náklady (jakými jsou například náklady vynaložené příslušným státem).

Vezměte, prosím, na vědomí následující:

- ☞ Není v pravomoci Soudu přehodnocovat rozhodnutí vnitrostátních soudů či rušit vnitrostátní zákony.
- ☞ Soud neodpovídá za výkon svých rozsudků. Jakmile je rozsudek vydán, odpovědnost přechází na Výbor ministrů³ Rady Evropy, který dohlíží na výkon rozhodnutí a zajistí, aby náhrada škody byla zaplácena.

³ Výbor ministrů je složen z ministrů zahraničních věcí smluvních států nebo jejich zástupců.

Co pro mě Evropský soud pro lidská práva učinit nemůže?

- ☞ Evropský soud pro lidská práva není odvolacím soudem vůči soudům vnitrostátním; případy nepřezkoumává, rovněž nemůže rušit, měnit či přezkoumávat jejich rozhodnutí.
- ☞ Soud nebude přímo zasahovat Vaším jménem u orgánů, na něž si stěžujete. Ve výjimečných případech smí Soud přijímat předběžná opatření. Podle ustálené praxe takto jedná pouze v případech, kde existuje skutečné riziko fyzické újmy stěžovatele.
- ☞ Soud Vám neposkytne pomoc při hledání advokáta k sepsání Vaší stížnosti a placení jeho honoráře.
- ☞ Soud Vám nemůže poskytnout žádné informace o platných právních ustanoveních státu, proti němuž Vaše stížnost směřuje.

Otázky a Odpovědi

European Court of Human Rights
Council of Europe
67075 Strasbourg cedex
France

www.echr.coe.int

